

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อการศึกษาบทบาทของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน ภาคใต้ ในงานสาธารณสุขมูลฐานแต่ละงานทั้ง ๘ งาน ทั้งด้านการสนับสนุนและการให้บริการ ซึ่งมีวิธีดำเนินงานดังนี้

กลุ่มตัวอย่างประชากร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรคือพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน ภาคใต้ ทั้งขนาด ๖๐ ๓๐ และ ๑๐ เตียง โดยไม่จำกัดอายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ภาคใต้ประกอบด้วยจังหวัด จำนวน ๑๔ จังหวัด มีโรงพยาบาลขนาด ๖๐ ๓๐ ๑๐ เตียง จำนวน ๒ ๑๑ และ ๔๐ แห่ง ตามลำดับ การสุ่มตัวอย่าง ทำโดยการสุ่มตัวอย่างเป็นแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยการแบ่งโรงพยาบาลชุมชน ภาคใต้ ออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มโรงพยาบาลขนาด ๖๐ ๓๐ และ ๑๐ เตียง เนื่องจากโรงพยาบาลชุมชนขนาด ๖๐ เตียง มีจำนวนน้อย จึงใช้ประชากรทั้งหมด มีพยาบาลวิชาชีพ จำนวน ๒๒ คน ต่อจากนั้นจึงสุ่มเอาร้อยละ ๕๐ ของกลุ่มโรงพยาบาล ขนาด ๓๐ และ ๑๐ เตียง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) โดยเรียงชื่อโรงพยาบาลตามลำดับอักษร จับฉลากเลือกโรงพยาบาลหมายเลขคู่ หรือ หมายเลขคี่ ได้โรงพยาบาลขนาด ๓๐ เตียง จำนวน ๖ โรง มีพยาบาลวิชาชีพ จำนวน ๓๒ คน โรงพยาบาลขนาด ๑๐ เตียง จำนวน ๒๐ โรง มีพยาบาลวิชาชีพ ๖๒ คน ได้ตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น จำนวน ๑๑๖ คน และได้ดำเนินการศึกษาบทบาทของพยาบาลวิชาชีพทุกคนที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลที่ได้รับเลือก เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพยาบาลวิชาชีพในงานสาธารณสุขมูลฐานทั้ง ๘ งาน ทั้งด้านการสนับสนุนและการให้บริการ แบบสอบถามนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า หนังสือ วารสาร และรายงานต่าง ๆ จากไทยและต่างประเทศ อันเกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขมูลฐาน กิจกรรมการพยาบาลในงานสาธารณสุขมูลฐาน คู่มือปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐาน

สำหรับเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ของกระทรวงสาธารณสุข และได้สังเกตการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนทั้ง ๓ ขนาด รวมทั้งสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องในงานสาธารณสุขมูลฐาน ทั้งระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติการ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาสร้างเป็นแบบสอบถามขึ้น นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ เพื่อหาความตรงตามเนื้อหา

การหาความตรงตามเนื้อหา

การหาความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิทางการพยาบาลทั้งที่เป็นนักวิชาการและนักปฏิบัติการ จำนวน ๑๖ ท่าน เป็นผู้ประเมินค่าความตรงของแบบสอบถาม เกณฑ์การตัดสินผลจากผู้ทรงคุณวุฒิ แบบสอบถามข้อใดที่มีผู้ทรงคุณวุฒิมากกว่า ๒ ท่าน ท่วงติง ก็จะนำไปปรับปรุงแก้ไข

แบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือครั้งนี้ แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ สถานภาพของพยาบาล ได้แก่ อายุ สถานภาพการสมรส ตำแหน่งการงาน ระยะเวลาของประสบการณ์ในการทำงาน คุณวุฒิที่ได้รับ

ตอนที่ ๒ ลักษณะทั่วไปของโรงพยาบาลชุมชน ได้แก่ ขนาดของโรงพยาบาล ระยะเวลาที่เริ่มดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานของโรงพยาบาล และการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐาน โดยใช้อาสาสมัครในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ

ตอนที่ ๓ บทบาทของพยาบาลวิชาชีพในงานสาธารณสุขมูลฐานทั้งด้านการให้บริการ และด้านการสนับสนุนงานที่ได้กระทำมาแล้ว โดยแบบสอบถามได้จำแนกออกเป็นแต่ละงาน ใช้มาตราส่วนให้ค่า (rating scale) ๔ ระดับ ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นบทบาทของพยาบาลในงานสาธารณสุขมูลฐานอยู่ทางซ้ายมือ และส่วนที่เป็นความถี่ของบทบาทพยาบาลอยู่ทางขวามือ ดังตัวอย่างดังนี้

ข้อ	บทบาทพยาบาล	ทำมาก	ทำปานกลาง	ทำน้อย	ไม่ได้ทำ
ด้านการสนับสนุน					
๑	ร่วมมือกับ ผสส. อสม. ในการให้สุขศึกษา เพื่อส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชน	๔	๓	๒	๑
๒	เป็นครูฝึกอบรมให้กับ ผสส. อสม. เกี่ยวกับการสอนสุขศึกษาในชุมชน	๔	๓	๒	๑

แบบสอบถามตอนนี้ประกอบด้วยงานสาธารณสุขมูลฐาน ทั้งด้านการสนับสนุนและการให้บริการ งานทั้ง ๘ งาน มี ๘๘ ข้อคำถามดังนี้

๑. งานสุขศึกษา ด้านการสนับสนุน ๖ ข้อ ด้านการให้บริการ ๖ ข้อ
๒. งานโภชนาการ ด้านการสนับสนุน ๘ ข้อ ด้านการให้บริการ ๗ ข้อ
๓. งานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและการจัดหาน้ำสะอาด ด้านการสนับสนุน ๒ ข้อ ด้านการให้บริการ ๓ ข้อ
๔. งานอนามัยแม่และเด็ก และการวางแผนครอบครัว ด้านการสนับสนุน ๘ ข้อ ด้านการให้บริการ ๑๐ ข้อ
๕. งานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ด้านการสนับสนุน ๔ ข้อ ด้านการให้บริการ ๕ ข้อ
๖. งานควบคุมโรคในท้องถิ่น ด้านการสนับสนุน ๗ ข้อ ด้านการให้บริการ ๔ ข้อ
๗. งานรักษาพยาบาลโรคง่าย ๆ ที่พบบ่อยในท้องถิ่น ด้านการสนับสนุน ๗ ข้อ ด้านการให้บริการ ๕ ข้อ
๘. งานจัดหายาที่จำเป็นไว้ในหมู่บ้าน ด้านการสนับสนุน ๔ ข้อ ด้านการให้บริการ ๒ ข้อ

ผู้วิจัยได้กำหนดคะแนนในแต่ละอันดับไว้ดังนี้

ทำมาก	คะแนน	๔
ทำปานกลาง	คะแนน	๓
ทำน้อย	คะแนน	๒
ไม่ได้ทำ	คะแนน	๑

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. ผู้วิจัยได้ขอหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัยไปยังกองสาธารณสุข ภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข เพื่อขอทราบรายชื่อและขนาดโรงพยาบาลชุมชนในภาคใต้ และรายชื่อของหัวหน้าพยาบาลฝ่ายรักษาพยาบาล รวมทั้งจำนวนพยาบาลวิชาชีพทั้งหมดที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน ภาคใต้
 ๒. ผู้วิจัยได้มีจดหมายเป็นส่วนตัวถึงหัวหน้าพยาบาลฝ่ายรักษาพยาบาลทุกแห่ง เพื่อสอบถามชี้ว่าจำนวนพยาบาลที่ทราบมาถูกต้องหรือไม่ และจะมีการขอความร่วมมือภายหลัง เพื่อตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งแนบไปรษณียบัตรไปด้วย เพื่อสะดวกในการตอบ
 ๓. ส่งหนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามไปยังผู้อำนวยการโรงพยาบาลชุมชน จึงส่งแบบสอบถามไปให้หัวหน้าพยาบาลที่ทราบรายชื่อแล้ว เท่ากับจำนวนพยาบาลที่มีอยู่ ให้ช่วยแจกและเก็บรวบรวมส่งคืน ระหว่างที่รอรับแบบสอบถามคืน ได้ส่งของที่ระลึกให้หัวหน้าพยาบาลฝ่ายรักษาทุกท่าน เป็นการขอบคุณที่ได้รับความร่วมมือในการแจกและเก็บแบบสอบถาม
- ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์คืนจากพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน ขนาด ๖๐ เตียง ๒๒ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ และได้รับกลับคืนจากพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน ขนาด ๓๐ เตียง ๓๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๗๕ ส่วนพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน ขนาด ๑๐ เตียง ๕๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๖๔

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หัตถบาทของพยาบาลในงานสาธารณสุขมูลฐานดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างประชากร นำเสนอในรูปแบบตารางร้อยละ โดยแยกเสนอเป็นเรื่อง ๆ ไป

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของโรงพยาบาลชุมชน นำเสนอในรูปแบบตารางร้อยละ โดยแยกเสนอเป็นเรื่อง ๆ ไป

ตอนที่ ๓ ก. ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพยาบาลในงานสาธารณสุขมูลฐานทั้ง ๘ งาน ทั้งด้านการให้บริการและด้านการสนับสนุน โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

\bar{X} หมายถึง มัชฌิมเลขคณิต

$\sum X$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N หมายถึง จำนวนข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง

ข. คำนวณหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของพยาบาลในงานสาธารณสุขมูลฐานทั้ง ๘ งาน ทั้งด้านการให้บริการและด้านการสนับสนุนงาน ซึ่งได้แยกคำนวณตามฝ่าย และตำแหน่งของการทำงาน โดยใช้สูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

S.D. หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนแต่ละคน

$\sum X^2$ หมายถึง ผลรวมของกำลังสองของคะแนนแต่ละคน

N หมายถึง จำนวนข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง

ค. วิเคราะห์ ความแปรปรวนของบทบาทพยาบาลในงานสาธารณสุขมูลฐานทั้ง ๘ งาน ทั้งด้านการสนับสนุนและการให้บริการ เพื่อเปรียบเทียบมัชฌิมเลขคณิตของกลุ่มพยาบาลฝ่ายส่งเสริมและฝ่ายรักษาพยาบาล ระหว่างโรงพยาบาลขนาด ๖๐ ๓๐ และ ๑๐ เตียง โดยการทดสอบ

อัตราส่วนเอฟ-เทสต์ (F-test) ดังนี้ (ประกอบ กรณีสุด ๒๕๒๔:๑๙๗-๑๙๘)

แหล่ง (Source)	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ df.	ผลบวกของ ($x - \bar{x}$) ² SS	ความแปรปรวน MS = SS/df.	F
ระหว่างกลุ่ม (among groups)	k - 1	SS _a	MS _a = SS _a /k-1	$F = \frac{MS_a}{MS_w}$
ภายในกลุ่ม (with in groups) หรือ ความคลาดเคลื่อน (error)	(N-1)-(k-1) = (N-k)	SS _w = SS _t - SS _a	MS _w = SS _w /N-k	
ทั้งหมด (total)	(N-1)	SS _t	xxx	

SS_a = ผลบวกของกำลังสองของส่วน เบี่ยงเบนของคะแนนเฉลี่ยในทุกกลุ่ม

$$\text{จากมัชฌิม เลขคณิต} = \frac{a^2}{n_A} + \frac{b^2}{n_B} + \frac{c^2}{n_C} + \dots - \frac{T^2}{N}$$

SS_t = ผลบวกกำลังสองของส่วน เบี่ยงเบนของคะแนนแต่ละคนจากมัชฌิม เลขคณิต

SS_w = ผลบวกของกำลังสองของส่วน เบี่ยงเบนภายในกลุ่ม เป็นส่วนที่เหลือหรือค่าความคลาดเคลื่อน

$$= SS_t - SS_a$$

MS_a	หมายถึง ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
MS_w	หมายถึง ความแปรปรวนภายในกลุ่ม
k	หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเปรียบเทียบ
N	หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม

ถ้าผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนปรากฏว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปรมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็จะต้องทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรที่ละคู่ โดยใช้วิธีของตุกี (Tukey)^๓ (ประกอบ กรรณสูต ๒๕๒๕:๓๐๕)

$$\text{ความแตกต่างวิกฤตของตุกี (เอ)} = q_{(1-\alpha)}(k, f) \sqrt{nMS_w}$$

q = ระดับแห่งความมีนัยสำคัญ
 k = จำนวนกลุ่มที่นำมาเปรียบเทียบ
 n = จำนวนตัวอย่างประชากรแต่ละกลุ่ม
 f = ชั้นแห่งความ เป็นอิสระของ MS_w
 MS_w = ความแปรปรวนภายในกลุ่มที่คำนวณได้จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของข้อมูลชุดเดียวกันกับที่นำมาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคู่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย